

בהלת האיחוד / נתן אלתרמן

1

מראה צמרת-מפא"י המיטלטלת ומתמרטת בחיבוטי האיחוד, עם אחה"ע מזה ועם רפ"י מזה, אינו מן המראות החגיגיים ההולמים את התגשמות התקווה הנושנה לאיחודה של תנועת-העבודה. האווירה, יותר משיש בה חגיגיות של השגת תכלית נכספת, היא למעשה אווירה של פורענות שירדה פתאום על ציבור-הפועלים ואין מנוס מפניה. מסתבר שלא אחד מבין ותיקי מפא"י מהרהר במרירות כי תהליך זה, עד שהוא ישיג את האיחוד, עשוי להרוס את מידת האחדות הקיימת. אכן, מציאותה של אחדות-שבדיעבד היא דבר שאינו מוטל בספק. מזה כמה וכמה שנים יושבות מפא"י ואח"ע ומפ"ם יחד בקואליציה באין פרץ ואין צווחה. אפילו "יחודה הסגולי" של מפ"ם, אף שהוא ייחוד השוקד להכריז על עצמו ברורות ותכופות, כדי שלא יישכח, אינו גורם מפריד. חלפה עת הפולמוסים הגדולים והמרים. ההבדלים, שהיו ברובם פרי שוני של אוריינטאציות כלפי-חוץ, נתיישנו עם התמורות הגדולות בעולם ובארץ, ובמידה שעוד לא נשרו מאליהם הריהם בבחינת ענפים יבשים ששומר נפשו ירחק מלהישען עליהם. שאלות הזמן הדוחקות, שנעשו יותר ויותר שאלות קיום ובטחון, לא הניחו מקום לחילוקי-דעות רבים. שתי סיבות אלו, התיישנות הפלוגתות שבאוריינטאציה פוליטית והתחדדות בעיות-היסוד של בטחון המדינה, קירבו את הקצוות וניתן לומר כי תנועת-הפועלים נעשתה, למעשה, אחידה כאשר לא היתה מעולם. הדבר האחד העלול להפר מידת אחדות מוסכמת זו, הדבר האחד המאיים על קיומה, הוא כיום האיחוד שקם עליה לכלותה.

2

הסיבה העיקרית למצב פאראדוכסאלי זה היא בכך שפורענות זו של איחוד נכפתה למעשה על המערך מכוח החלטתה המפחידה והמרתיעה של רפ"י להתאחד עם מפא"י. החלטה זו הטילה בתוך המערך בהלת איחוד שלא נודעה כמוה לקצב-מהיר ולתחושת דחיפות. ככל שהוסיפה רפ"י לעמוד על הסף, והצעתה בידה, כן גברו מאמצי האיחוד

הקדחתניים במערך. זהו תהליך טבעי שאנו עדים לו תמיד שעה שהאויב בשער. נימת החיפזון והבהלה שניכרה היטב בוועודים של אחה"ע לחוד ושל צמרת מפא"י לחוד, נוכח הסכנה, ובשיחותיהן המשותפות, גרמה לא במעט להתחייבויות מפורשות שקשה לסגת מהן, ואף-על-פי-כן יכלו עדיין הדברים להתגלגל לקראת איחוד משולש, אלא שבינתיים נתערב אותו ענין של "ועידה מוסכמת או נבחרת" ואילו מתנפצים עכשיו גלי האיחוד חזור והתנפץ.

3

בין שלומי-אמוני תנועת-העבודה יש ודאי לא מעטים שגונחים מרה בראותם כיצד אותו סעיף-קטן של ועידה עומד לשטן בדרך לאיחוד המיוחל. שלומי אמונים אלה רואים סעיף זה כענין טפל לעיקר, אשר פשוט חטא הוא להחמיץ בגללו את האפשרות ההיסטורית של הליכוד הנכסף. כנגד תפיסה מוטעית זו רווחת בציבור הרחב, שמחוץ למפלגות-הפועלים, דעה מוטעית אחרת, הרואה בכל אותה מחלוקת סביב כינונה של הוועידה ענין פנימי של שמירת התהליכים הדימוקראטיים התקינים במפלגה המאוחדת העתידה. למעשה, חשוב הדבר הרבה יותר והוא לא רק ענין של מפלגות-הפועלים לבדן. הוא חורג אל מחוץ לתחום המפלגתי ומקומו על סדר-יומם של כלל הציבור ושל המדינה כולה.

4

השאלה היא לא רק שאלת הדימוקראטיה הפנימית במפלגה העתידה לקום, השאלה היא אם יש רשות למפלגה גדולה, מפלגה העתידה לגייס חלק גדול מקולות הבוחרים לכנסת הבאה, לקבוע את הרכב הכוחות שינהיגו את המדינה לתקופה הגורלית העתידה, בלי ליתן ביטוי חפשי לחבריה שהם חלק כה ניכר מאזרחי המדינה, כלומר בלי להתחשב בדעתו החפשית של חלק כה גדול מקהל-הבוחרים בישראל. השאלה היא אם רשאית מפלגה גדולה זו לקבוע את הנהגת המדינה לשנים הבאות לפי מפתח מפלגתי חלוד אשר בעליו עצמם רואים אותו כאנאכרוניזם, ולא בדרך של התמודדות חפשית שתיתן ביטוי לרצונם ויכולתם של כוחות ערים ודרוכים אשר הזמן הזה דורש את פעילותם אף שאין הם מובאים בחשבון בחדרי המזכירות. שאלה זו חשובה למדינה גם משום שספק הוא אם היא רשאית להשלים עם כך שההרכב אשר יעמוד בראשה בשנים הבאות ייקבע מתוך הנחה שהמערך וראש-המערך הם אבות הנצחון-הצבאי, ואבות הנצחון-המדיני, ומשום כך צריך הרכב זה בדיוק להנהיג אותנו גם

להבא. תודעה זו, על אף כל המאמצים הנעשים כדי להשריש אותה בציבור, ספק אם היא משתרשת, גם אם מקובל כיום לעשות את הנצחון הצבאי קרנים לנגח במ את אלה שהכשירו והכינו נצחון זה מאז תקומת המדינה ועשו זאת לפעמים גם על אף התראות והתנגדות של כמה וכמה מבין היושבים כיום ראשונה. איני סבור כי יש למנות זכויותיהם של אישים, אך ראוי לציין בכל-זאת כי בעת הישיבה החגיגית בכנסת, לכבוד הנצחון במלחמת-ששת-הימים, לא ראו לא ראש-הממשלה ולא יו"ר הכנסת צורך להזכיר ולו גם בדיבור אחד, בתוך דברי הוקרה לכל מי שחלק לו בנצחון, שמו של חבר-כנסת אחד אשר החירות המדינית והכלים לשמירתה ולהאדרתה היו במידה רבה כל-כך פרי רוחו ופרי מאמציו והשראתו במשך שנים, וחלקו בנצחון אולי רב יותר מחלקם של כל "שרינו" ו"חברינו" גם יחד. אותו חבר-כנסת הוזכר לא מכבר, בקשר עם הנצחון, רק בהזדמנות של שאילתה מן האולפן, בתכנית ראדיו שבה השיב ראש-הממשלה הנוכחי בכובד-ראש ובאופן ענייני מאוד למי ששאל אם אין להעניש (כך בפירוש) את מי שדיבר בזמן האחרון על מחדל בטחוני מסויים...

כן, צודקים חברי "המשמרת הצעירה" של מפא"י שעה שהם טוענים כלפי הצמרת הוותיקה של מפלגתם כי רק ועידה נבחרת "מוסמכת לבחור את מוסדות-המפלגה שיקבעו את הנהגת המדינה והעם". הם צודקים גם שעה שהם מוסיפים, שקיום ועידה נבחרת, לפני הבחירות לכנסת, חשובה למפא"י עוד יותר משהיא חשובה לרפ"י. יש רק להוסיף לכך כי דבר זה חשוב למדינה עוד יותר משהוא חשוב למפא"י.

5

נימוקו העיקרי של האיחוד, הנימוק הקלאסי, מתמצה בניסוח האומר כי "המשותף הוא רב מן המפריד". דבר זה אמנם נכון עכשיו יותר משהיה אי-פעם, ואף-על-פי-כן אין קיומו של יסוד משותף זה אלא ראשית-בירור ולא סופו. השאלה היא מה יסוד-משותף זה מחייב, מה הם תביעותיו ותנאי חיותו. השאלה היא אם מקום חיותו של יסוד משותף זה הוא באמת בעמידה מבוצרת ומפוחדת של צמרת מפא"י, ההופכת את דור הביניים של אחה"ע למגן לה מפני סכנות מדומות, שאפילו המשמרת הצעירה של מפא"י עצמה כבר נכללת ביניהן, או שמשמעותו הנכונה והפוריה היא באיחוד גלוי ופתוח ובסילוק מחיצות גם בפני הכוחות החדשים שצמחו מתוך העם המתהווה בישראל. הכל יודעים, כי מי שמזכיר את המושג "צעירים" מעורר בצמרת הוותיקה של מפא"י רפלקסים של זעף על "שאפתנות" ו"הידחקות" וכיוצא באלה. ראוי רק לציין כי ותיקים אלה, המכריזים בהתמדה כה רבה על שאפתנותה של הצעירות, וטוענים שהיא רק ענין של ביאולוגיה,

מתחילים להיראות כאנשים שהקשישות נהפכה להם לאידיאולוגיה. אך לא זה עיקר. העיקר הוא שהנטיות המתגלות מאחורי המאבק לוועידה מוסכמת דווקא, ואחרי הבחירות לכנסת דווקא, עשויה להקפיא כוחות יוצרים ופעילים הן במפלגה פנימה והן בתוך העם כולו.

העמידה על עקרון הוועידה הנבחרת והבוחרת היא משום כך עמידה שאין לסגת ממנה ואין להסכים בה לשום פשרות של ניסוחים. ענין זה, שוותיקי מפא"י רואים בו אבן-נגף שיש לעקוף אותה, היא למעשה אבן-בוזן לתכנון של האיחוד ולמשמעותו לגבי המדינה כולה בעתיד הקרוב.